

Snøhetta Villreinområde

DRIFTSPLAN 2009-2013

Del 1 - BESKRIVELSE/HISTORIKK -	Side 4-17
Del 2 - DRIFTSPLAN -	Side 19-24
Del 3 - AREAL OG VEDTEKTER -	Side 25-29

Forord

For mange tusen år siden tok de første reinsflokker Snøhettaområdet i bruk som leveområde. Siden den tid har området uavbrutt fungert som villreinområde.

Villreinen i Snøhetta-området er den mest ekte stamme av dyr og har gener fra den opprinnelige høgfjellsreinen som kom til landet under og etter istiden.

Dette faktum pålegger de sentrale myndigheter og rettighetshaverne, som forvalter denne villreinstammen, et ekstra stort bevaringsansvar.

Arbeidsutvalget for Snøhetta, som nå har skiftet navn til Snøhetta Villreinutvalg, ble opprettet i 1961 da det ble behov for rettighetshaverne å vise samlet styrke i tilknytning til "Snøhettatragedien". Dette var det første villreinutvalget i landet.

I over 40 år etter dette har samarbeidet med forskningen vært av vital betydning i arbeidet for en livskraftig stamme.

I 1992 forelå den første driftsplanen for perioden 1993-1997. Driftsplanen ble ført i pennen av Rolf Sørungård.

Driftsplanen for perioden har mye fra denne, slik også forrige driftsplan 2004 - 2008 hadde.

Driftsplanen for 2009 – 2013 har også det, men er redigert litt annerledes. Dessuten er det innhentet opplysninger fra NINA`s Fagrapporter om villrein og tellinger.

Vedtektene for Snøhetta Villreinområde kommer sist i planen.

Det er arealforvaltningen som vil bestemme Snøhettareinens framtid!

Hele villreinområdet er nå underlagt vern og villreinens arealbruk har vært styrende for avgrensning av områdene. Videre er det en overordnet målsetning at villreinens tarv skal vektlegges i alt som skal foregå i den nye Dovrefjell og Sunndalsfjella Nasjonalpark, med tilgrensende Landskapsvernområder.

Vi som en del av forvaltningen av villreinen i dette området har her det redskapet vi trenger for å ivareta villreinen. Det er opp til oss å bruke det til beste for reinen.

Hovedmålet for vår forvaltning er over lang tid å sikre en livskraftig villreinstamme med et leveområde som tilfredstiller stammens totale behov for størrelse og variasjon.

Henning Øverås, har fungert som redaksjonelt ansvarlig og Per Skotvedt, sekretær i Snøhetta Villreinutvalg, har vært tilrettelegger og skriver.

Henning Øverås
leder i Snøhetta Villreinutvalg

Snøhetta Villreinområde

DRIFTSPLAN

2009-2013

INNHold	Side
Del 1 - BESKRIVELSE/HISTORIKK	4
1. Planperiode	4
2. Områdebeskrivelse	4
2.1 Avgrensing og størrelse	4
2.2 Naturgrunnlag	5
3. Beiter og arealbruk	5
3.1 Beiter	5
3.2 Arealbruk	5
4. Historikk	6
5. Forvaltningsgrunnlaget	8
5.1 Totaltelling	8
5.2 Kalvetelling	9
5.3 Strukturtelling	10
5.4 Kjeveinnsamlinger/Kondisjonsundersøkelser	11
5.5 Fellingsresultater	12
5.6 Beitesituasjonen	13
5.7 Oppsummering og kommentarer til endringer i forrige Driftsplanperiode 2004 - 2008	14
5.8 Snøhetta Villreinområde godkjent som ett vald	17
Del 2 - DRIFTSPLAN	19
6. Driftsplan	19
6.1 Målsettinger	19
6.2 Stammeforvaltning	20
6.3 Bestandsplan	21
6.4 Arealforvaltning	22
7. Tiltak i planperioden	23
Del 3 - AREAL OG VEDTEKTER	25
8. Eiendomsstruktur - Tellende areal - Rettighetshavere	25
8.1 Kommunal- og fylkesvis oversikt	25
8.2 Eiendomstyper	25
8.3 Oversikt over tellende areal pr. 4. juni 2003	26
9. Vedtekter for Snøhetta Villreinområde	27

Del 1 - BESKRIVELSE/HISTORIKK

1. Planperiode

Første driftsplan for Snøhetta Villreinområde gjaldt for perioden 1993-1997. Den reviderte driftsplan for 5-årsperioden 1998-2002 ble lagt fram og godkjent på årsmøtet i Snøhetta Villreinutvalg i 1998.

Driftsplan for perioden 2003-2007 skulle vært lagt fram for årsmøtet 2003, men så skjedde ikke.

I årsmøtesak nr. 16/2003 godkjente årsmøtet at forslag til driftsplan for perioden 2004-2008 blir lagt fram for styret for vurdering i løpet av høsten 2003 og for godkjenning i årsmøtet 2004.

Driftsplan for 2009 – 2013 ble lagt fram på årsmøtet i 2009.

2. Områdebeskrivelse

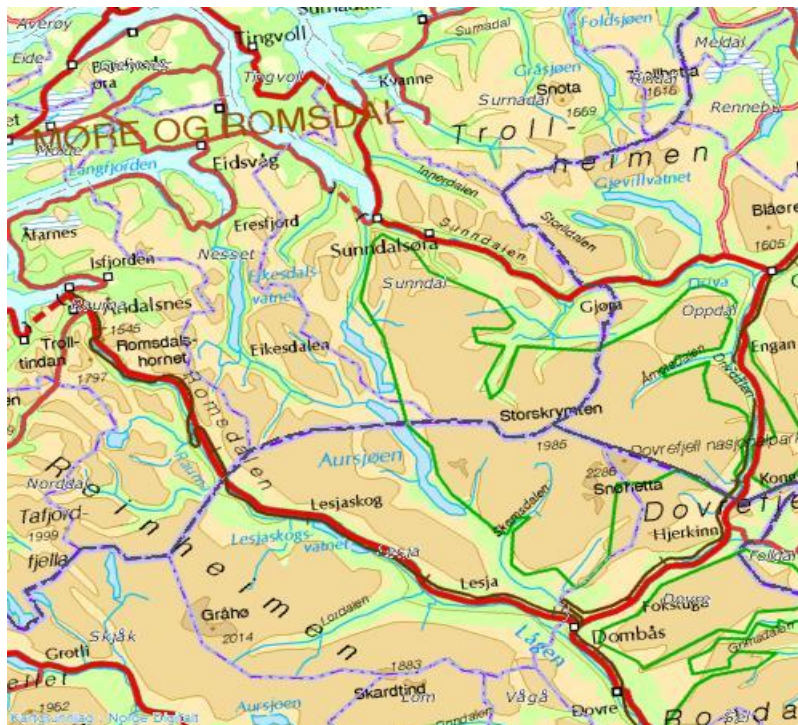
2.1 Avgrensning og størrelse

Snøhetta Villreinområde omfatter høgfjellsområdene innenfor sivilisasjonslinjen Sunddalsøra-Oppdal-Dombås-Åndalsnes. En tilnærmet avgrensning mot nordvest kan trekkes etter en tenkt linje mellom Sunddalsøra og Åndalsnes. Villreinområdet er delt i et Øst- og et Vestområde. Delingen er et resultat av utbyggingen av Aura Kraftanlegg med tilhørende damanlegg og veger. Kraftanlegget var driftsklart i 1952.

Østområdet omfatter 2.066.519 da godkjent villreinareal og Vestområdet

1.272.715 da, henholdsvis 62,2 og 37,8 %. Tilsammen 3.339.334 da godkjent villreinareal.

I Snøhetta Vest har arealet økt med 24000 da siden forrige driftsplan, etter at Snøhetta Villreinnemnd godkjente opprettelse av jaktfeltet Melbø og Unhjem jaktfelt med 5500 da og Øverås og Nerås jaktfelt med 18500 da.

2.2 Naturgrunnlag

Store deler av Snøhettaområdet ligger i et felt som preges av kaledonsk påvirket grunnfjell. I øst, rundt aksene Åmotsdalen-Skamsdalen, er det en overgangssone mot rikere bergarter. Eokambrisk sparagmitt (rundt Snøhettamassivet) og Trondheimsfeltets sedimentære og vulkanske bergarter preger områdene mot trafikkorridoren over Dovrefjell. Kompleks, men rik, er også berggrunnen i området Grøvudalen-Åmotsdalen, med sterkt omdannede eokambriske system.

Stor variasjon preger fjellandskapet i Snøhettaområdet, med slake flyer helt i øst og tiltagende kupert alpint landskap mot vest. Store israndsettinger fra siste istid preger deler av landskapet og forsterker variasjonen helt utover mot kystfjella, blant annet med morenerike og frodige agnordaler. Klimaet har helt i øst og sørøst kontinentalt preg, mens det i vest og nordvest er mer kystpåvirket. Årsnedbøren varierer fra 470 mm ved Fokstua til over 1.800 mm i Eikesdalsfjella.

3. Beiter og arealbruk

3.1 Beiter

Store arealer med ur, rasmark og blokkhav preger området, og andelen av uproduktivt areal (inklusive breer og vatn) er på i alt 44 %. Potensielt beiteareal utgjør altså bare vel halvparten av totalarealet. Det finnes imidlertid små lavdekte lommer inn imellom i høgereliggende, steinørkenpregde områder - som brukes av reinen.

Vinterbeitene finnes i de østlige og sørøstlige delene, og utgjør samlet ca. 17 % av totalarealet. 65-70 % av disse ble vurdert som slitt/middels slitt i 1986(Gaare 1993), mens det i 2005 ble vurdert til god bedring (Gaare 2005). Sporene etter den ukontrollerte bestandsutviklingen og overbeitingen på 1950- og 60-tallet vises fortsatt, men har etter hvert blitt gradvis mindre synlige ettersom laven nå er i ferd med å vokse til igjen. Spesielt gjelder dette Vestområdet, som har hatt lavt beitetrykk i lengre tid på grunn av et lite antall dyr her. Sør delen av Vestområdet er langt mer nedbørsfattig enn hele østområdet sett under ett og har et betydelig lavbeitepotensiale.

Snøhettaområdet har rike grøntbeiter som varer fra vår til høst, blant annet på grunn av gradvis fremsmeltende snøleivevegetasjon i de midtre og vestlige delene.

3.2 Arealbruk

I likhet med andre villreinområder ser vi også i Snøhetta at bruksmønsteret til reinen varierer lite fra år til år. Over lengre tid vil en imidlertid se at det foregår en vekselbruk. Etter at Snøhettareinen ble avskåret fra de rike vinterbeitene i Rondane-Knutshø, har det vært knapphet på denne beiteressursen på grunn av svært begrenset vinter beiteareal/dekke. Det er dessuten betydelig menneskelig ferdsel i disse terrengene som hovedsakelig finnes lengst øst i området.

Soløyfjellet i Oppdal har moderat med ferdsel/forstyrrelser og var i en periode på ca. 10 år (fra 1980) et sentralt vinterbeiteområde (Jordhøy 1994). Dette området ble etter hvert sterkt nedbeitet og reinen har nå tatt i bruk andre vinterbeiter lengre sør, rundt Grøndalstraktene og

nordover mot skytefeltet på Hjerkin - tross mye forstyrrelser i dette området. Skytefeltet ble nedlagt i november 2008. Opprydding av bygg, anlegg og eksplosiver vil foregå fram til 2012. Fra 2013 – 2020 vil det være gjentakende rydding og fjerning av veinett.

Rundt 1970 foregikk mesteparten av kalvingen i områdene rundt Åmotsdalen og har etter den tid forflyttet seg gradvis nordvestover. Nå har kalvingen i mange år funnet sted i områdene sørøst for Grøvudalen, med en tendens til videre østlig forflytning de senere år.

Utover forsommeren forflytter forstringsflokkene til oppvekstområdene i Åmotsdalen og fjelltraktene østover mot Drivdalen, hvor vi finner dem under kalvetellingen i juni.

Før reguleringen av Auravassdraget foregikk kalving og oppvekst mye lengre vest, i områder som nå delvis står under vatn.

Snøhetta er mest kjent som et godt sommerbeiteområde ettersom varierte topografiske- og nedbørsmessige forhold gir variert avsmelting og dermed alltid tilgang på friskt beite gjennom sommeren. Dyra fordeler seg på denne tiden mer utover i området og bukkene kan finne seg helt utover til fjell 60-70 km fra Møre-kysten.

Når bukkene går inn i fostringsflokkene og brunsten tar til sist i september, finner vi gjerne flokkene i de østlige deler av området.

Stammen i Vestområdet kalver i traktene sør og nordvest for Aursjøen, hvor vi også vanligvis finner dem under kalvetellingen i juni. Om vinteren trekker mye av dyra her til snøfattige områder fra Vangsfjella og østover forbi Horrungtraktene, hvor det er lavforekomster, om enn i begrenset omfang.

4. Historikk

Hundrevis av gamle fangstanlegg i Snøhettaområdet vitner om et villreinterreng som i flere tusen år har vært benyttet av våre forfedre.

Nye og eldre funn av dyregraver og bågastøer i bratte vestlandsfjell gir kunnskap om at fangst av villrein foregikk mens innlandsisen dekte landet (Mølmen 1997). Praktisk bruk av disse fangstanleggene kunne bare ha foregått når innlandsisen låg opp til samme nivå. I dag framstår anleggene oppe på fjellrygger og platåer med flere hundre meters stup rundt. Når en vet at innlandsisen dekte landet i flere 10-tals tusen år er det klart at historien til fangstanleggene kan strekkes lengre tilbake i tid enn tidligere antatt.

Før veger, jernbane, kraftutbygging og andre inngrep delte opp de sørnorske fjellområdene, var dagens Snøhettaområde en del av et mye større sammenhengende villreinterreng som også omfattet Rondane, Sølnekletten, Knutshø og Trollheimen. At det foregikk utveksling av rein

mellom Snøhetta og andre nærliggende områder som Ottadalen og Forelhogna er også trolig.

Opplysninger om bestandsstørrelse, jaktuttak m.m. er det svært sparsomt med i eldre tider, men skriftlige kilder tyder på at villreinjakt/fangst var lite utbredt på 1600-tallet. Dyregravene var ikke lengre så mye brukt, og geværjakt begynte ikke for alvor før i begynnelsen av 1700-tallet. Rundt 1750 tyder det på at Snøhettaområdet hadde en stor bestand av fin rein. 25 år senere derimot, i 1775, skriver Gerhard Schøning at reinen i Snøhettaområdet er små og mager (Mølmen 1978). Kanskje har vi her en parallell til situasjonen 200 år senere?

På 1800-tallet blir opplysningene flere og mere pålitelige og tyder på at bestanden i perioden 1850-70 var liten, men at den var i ferd med å bygge seg opp (Mølmen 1978, J. A. Friis 1935). Jaktaktiviteten økte naturligvis i kjølvannet av større bestand utover århundreskiftet. Hard jakt med moderne våpen (Krag-Jørgensen-rifler), sammen med beiteslitasje og et betydelig mosetak, er sannsynligvis årsakene til at bestanden rundt 1900 ble så liten at det ble gjennomført totalfredning i perioden 1902-1906. Til tross for denne fredningen, som gjaldt hele landet, ble det ikke noen stor vekst i bestanden. Offisiell statistikk viser en avskyting i Snøhettaområdet som gradvis gikk nedover fra vel 300 felte dyr i 1907 til ca. 35 dyr i 1930. Fra og med 1931 var området igjen totalfredet. Denne gangen varte fredningen i 15 år fram til og med 1945, med unntak av noen få dyr felt under krigen (1942-44).

Etter siste verdenskrig fikk Snøhettaområdet en markert bestandsøkning. Fra 1950 og en 15 års-periode framover utviklet det seg til en bitter strid mellom bygdefolk (fjellstyrer, grunneiere, viltneimder m.fl.) og sentrale viltmyndigheter. Mens de lokale interessene mente at bestanden etterhvert ble altfor stor, og at fellingskvotene måtte økes, var Viltkontoret i Landbruksdepartementet av en annen mening. Hvor stor bestanden var først på 1960-tallet er det ingen som vet og heller ingen som noen gang får vite, men offisiell fellingsstatistikk viser et uttak på 11.714 dyr tilsammen i årene 1961-1964. Når en kjenner litt til omfanget av ulovlig jakt i denne perioden er det vel ikke urealistisk å anta at det riktige fellingsstallet ligger nærmere det dobbelte. I tillegg til stor felling, trakk også mye rein ut fra området og over til Rondane og Knutshø. I Snøhettaområdets historie har hendelsene i denne 15 års-perioden betegnende nok fått navnet "Snøhettatragedien" (Heitkøtter 1981). Resultatet av de sentrale viltmyndighetenes uforstand var i alle fall et totalt nedbeitet villreinområde med ettervirkninger som vi fortsatt sliter med den dag i dag, og som vi sikkert vil ha i mange år ennå.

Tross alt, noe positivt kom det også ut av denne "tragedien". Stridsspørsmålene omkring bestandsstørrelse, beiteressurser, bæreevne, tilvekst m.m., presset fram krav om forskning. En forskning som nå i over 30 år har framskaffet kunnskap og viten av uvurderlig betydning for villreinforvaltningen i Norge. En annen positiv virkning var samarbeidet som oppsto mellom villreininteressene i bygdene innen Snøhettaområdet. Dette utviklet seg til et fast samarbeidsutvalg i 1961, som i realiteten ble det første villreinutvalget i Norge.

Kraftutbygging (Aura- og Gryttenreguleringene med veger, damanlegg og kraftlinjer), forsvarrets etablering og utvikling av Hjerkinnskytefelt, økt hyttebygging, turisme og andre aktiviteter er også faktorer som har hatt negativ virkning på Snøhettaområdet som villreinterreng. Spesielt må virkningen av "sivilisasjonslinja" langs Dalsida, Aursjøbassenget og Torbudalen ta mye av skylden for at området er blitt delt i to; Snøhetta Øst og Snøhetta Vest. Da bestanden etter den totale nedbeitingen ble redusert til ca. 1500 dyr rundt 1970, ble også trekket mellom øst og vest sterkt redusert. Vinteren 2007 ble det observert ca 250 dyr i området Krøsen i en lengre periode. Denne flokken trakk senere tilbake til vestområdet. Det samme skjedde vinteren 2008 med en flokk på ca 80 dyr, i tillegg til noen mindre bukkeflokker.

5. Forvaltningsgrunnlaget

Forvaltningsgrunnlaget er kort og godt den kjennskapen og kunnskapen vi har om villreinbestanden; antall dyr, sammensetning osv., samt det vi vet om bestandens krav til sitt leveområde, f. eks. beiteforhold.

Det grunnleggende utgangspunktet er:

Arealforvaltning + Stammeforvaltning = Viltforvaltning

Metoder som forskningen tar i bruk i viltforvaltningen er *totaltelling* vinterstid, *kalvetilveksttelling* i juni/juli, *strukturtelling* etter at bukkene har funnet fostringsflokkene om høsten og kondisjonsundersøkelse gjennom kjeveinnsamlinger.

Fellingsresultater fra jakt gir også viktig informasjon.

5.1 Totaltelling

Helt siden 1950 har det vært utført totaltelling av Snøhettareinen med varierende resultat. Fram til 1970 ble dette gjort ved hjelp av bakketelling og et stort antall personer. I de senere årene har totaltellingene vært utført ved hjelp av flyfotografering, i regi av Snøhetta Villreinutvalg og i samarbeid med NINA.

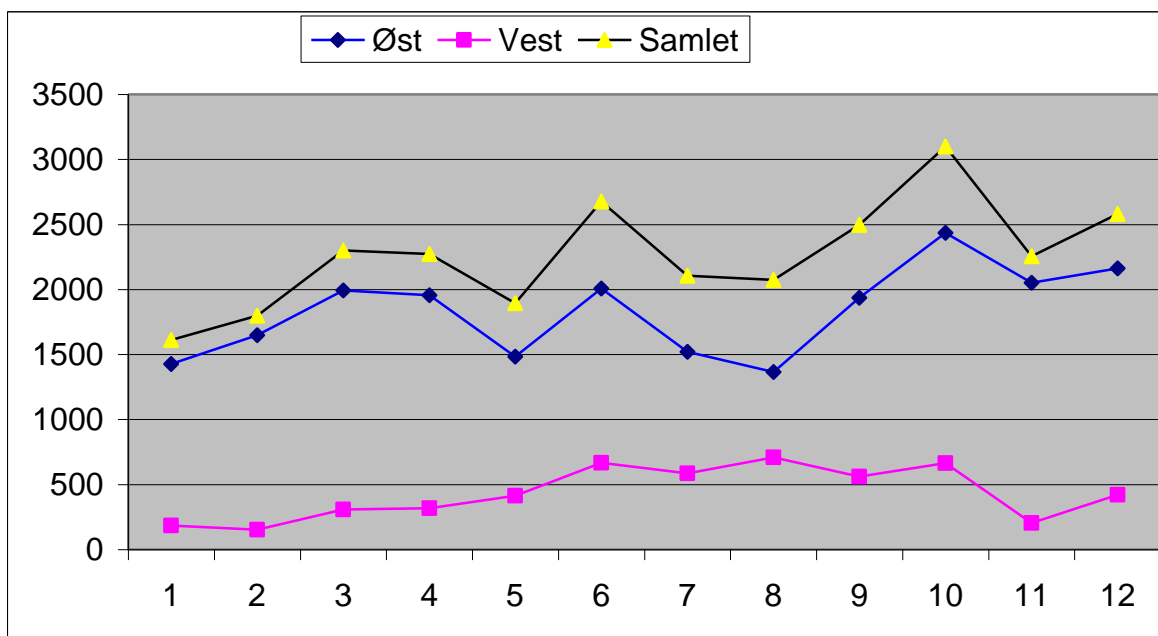
Resultatet av totaltellingene som har vært utført:

År	Ant.dyr opptalt	År	Ant. dyr opptalt	Av dette i vest	År	Ant.dyr opptalt	Av dette i vest
1950	8.085	1983	2.790	230	2003	1366*	708
1955	8.000	1984	2.000		2004	1935**	562
1964	10.526	1985	1.457		2005	2434*	665
1966	6.000	1987	1.650		2006	2052	203***
1975	2.500	1989	1.427	184	2007	695 ****	****
1976	2.200	1990	1.647	152	2008	2161*	420*
1977	2.000	1994	1.992*	307			
1978	2.250	1996	1.955*	317			
1979	2.800	1998	1.482	413* (dårlige telleforhold i øst-området)			
1980	2.570	2000	2.008*	667			
1981	3.200	2002	1.520*	585			

Gradering av telleforhold (fra og med 1994): Gode telleforhold * Ypperlige telleforhold **

*** Gode forhold i øst – Dårlige forhold + rasulykke i vest. **** Mislykket telling

Totaltellingene fra og med 1989. År med dårlig telling er ikke medtatt og vises under grafisk. Det kan ut fra denne synes som om det foregår trekk mellom øst og vestområdet. Spesielt vises det godt under punkt 8 som er fra 2003.

Totaltelling er vanskelig å gjennomføre i Snøhettaområdet pga. av topografi og flokkes størrelse og spredning. Fra først i 1970-årene og fram til 1982 var en del av snøhettadyrene hvert år over til Knutshø på vinterstid, noe som rent forvaltningsmessig gjorde "regnskapet" mere komplisert. Utover i 1990-tallet og over i det nye årtusenet har det ikke vært sikre registreringer av overgang til Knutshø, mens det derimot har vært påvist litt overgang til Rondane, men bare noen få dyr. Muligens foregår det litt utveksling av dyr mellom områdene som ikke blir registrert. Vi ikke kan stole blindt på totaltellingene, men de må fortsatt være en del av forvaltningsgrunnlaget også i framtida.

NINA (Norsk institutt for naturforskning) ved Terje Skogland, fra slutten av 1980-tallet Per Jordhøy/Olav Strand og de siste åra Roy Andersen, har i mange år fulgt Snøhettastammens utvikling. Kondisjons- undersøkelser, kalvetilvekst- og strukturtelling er regelmessig gjennomført, dels i samarbeid med Snøhetta Villreinutvalg og/eller fjelloppsynsmenn i området. Ofte har beregnet vinterstamme ligget noe høyere enn det antall dyr som er blitt funnet ved totaltelling med fly i februar/mars.

5.2 Kalvetelling

Antall kalver pr. 100 simler 1 år og eldre i slutten av juni eller første halvdel av juli, er brukt som et mål på produksjonen i bestanden. Fra 1976 og fram til i dag har NINA ved Skogland/Jordhøy/Andersen funnet følgende tall for produksjon

År	Kalv pr. 100 simler 1 år +	Antall dyr opptalt	År	Kalv pr. 100 simler 1 år +	Antall dyr opptalt
1976	35,0	660	1996	47,6	1.387
1977	33,0	2.506	1997	37,1	1.650
1978	28,0	660	1998	45,5	1.880
1979	44,0	563	1999	48,2	1.786
1980	42,0	572	2000	45,3	507 (øst)
1981	33,0	868	2001	48,4	949 (øst)
1982	43,0	830	2002	47,2	950 (øst)
1987	34,7	2.134	2003	50,3	1.187 (øst)
1988	31,1	1.089	2003	43,2	558 (vest)
1989	31,9	1.812	2004	52,1	1.172 (øst)

1990	27,8	1.213	2004	51,8	271 (vest)
1991	43,7	1.677	2005	36,9	496 (vest)
1992	51,3	1.488	2005	44,3	1.660 (øst)
1993	49,6	1.721	2006	51,3	239 (vest)
1994	42,3	1.859	2006	39,6	1134 (øst)
1995	37,4	865	2007	46,2	313 (vest)
			2007	41,0	1619 (øst)
			2008	59,1	296 (vest)
			2008	49,6	1715 (øst)

Produksjonen har som vi ser variert mellom 28 i 1978 og 59 i 2008 (vest) kalver pr. 100 simler 1 år +. Grunnene til variasjonene er flere; værforhold under kalving kan bety en del (noe det utvilsomt gjorde i 1990), feilkilder ved metodikken, varierende ungdyrandel i flokkene m.m. Sammenlignet med andre villreinområder er tallene for Snøhetta lave. I Forelhogna, Knutshø og Rondane ligger andelen kalv pr. 100 simler 1 år + fra 50 til 70. Det er naturlig å tro at værforholdene i de mer nedbørsrike kalvingsområdene i vest er hovedårsaken til denne forskjellen. De tre andre nevnte områdene har kalvingsområder preget av et nedbørsfattig kontinentalt klima.

5.3 Strukturtellinger

Strukturtellinger har pågått siden 1975. Skogland/Jordhøy/Strand/Andersen, tildels i samarbeide med lokale personer, har funnet følgende prosentvise sammensetning i villreinbestanden:

År	Antall dyr opptalt	Kalv	Simle 1 år +	Bukk 1-2 år	Bukk 3 år
1975	733	24,0	51,3	16,0	8,7
1976	696	23,0	58,1	12,0	6,9
1977	1.432	24,6	55,3	14,2	5,9
1978	1.481	19,7	60,4	16,3	3,6
1979	1.128	21,8	63,0	12,0	3,2
1980	1.567	20,4	56,7	14,2	8,6
1981	1.123	21,9	54,1	16,9	7,9
1982	903	22,2	50,8	18,2	9,4
1983	804	21,4	46,1	15,4	12,5
1984	880	20,9	43,6	22,1	13,3
1985	1.029	18,7	54,5	18,9	9,2
1986		19,0	53,5	15,7	11,7
1987	1.098	21,5	54,2	19,6	4,7
1988	603	25,8	47,4	20,8	6,0
1989	479	21,0	43,8	26,4	8,8
1990	698	20,1	40,4	24,2	15,3
1991	765	22,0	36,0	23,0	19,0
1992	1.052	21,4	43,9	16,9	17,8 (øst)
1995	939	19,3	48,7	15,9	16,1 (øst)
1996	1.001	22,7	40,4	17,4	19,6
1997	352	18,0	45,7	20,4	15,9 (øst)
1998	1.007	21,0	43,0	19,0	17,0
1999	950	20,8	47,7	15,5	16,0
2000	1.119	18,5	52,0	15,0	14,5

2001	1.220	24,3	44,9	16,2	14,6
2002	556	22,1	42,1	21,8	14,0 (øst)
2003	785	23,9	43,6	16,4	16,1 (øst)
2003	245	23,3	45,7	15,9	15,1 (vest)
2004	953	23,6	43,9	15,9	16,7 (øst)
2004	96	21,9	51,0	11,4	15,6 (vest)
2005	720	21,5	46,4	17,5	14,6 (øst)
2005	135	31,1	45,9	13,4	9,6 (vest)
2006	764	20,2	43,8	18,8	17,2 (øst)
2006	214	24,8	43,5	16,8	14,9 (vest)
2007	571	28,5	38,0	13,9	19,6 (øst)
2007	114	22,8	36,0	7,9	33,3 (vest)
2008	798	22,3	45,6	15,3	16,8 (øst)
2008	139	28,0	43,2	14,4	14,4 (vest)

Vi ser av tabellen at det er særlig andelen bukker 3 år og eldre som har variert gjennom disse årene. Både på slutten av 1970-årene og slutten av 1980-årene var storbukandelen svært lav. Totalfredningen av stor bukk i 1989 og 1990 og lav fridyrkvote i 1991 har imidlertid ført til en markert økning av antall eldre bukk. Etter rasulykka i Svarthøhogget (vestområdet) i februar 2006, hvor det ble antatt at 245 dyr omkom, har andel av eldre bukk på vestområdet forbigående økt i prosentvis andel. Av de 245 omkomne dyra var det 65 hanndyr (27 %), 166 hunddyr (68 %) og 14 ukjente.

5.4 Kjeveinnsamlinger/Kondisjonsundersøkelser

Kjeveundersøkelser foretas primært for å få eksakt kjennskap til dyrenes alder. Alder sammenholdt med kjevnes lengder og dyrenes slaktevekter gir et mål på kondisjonen i bestanden. Dyrenes alder gir også informasjon om alderssammensetning blant felte dyr, noe som videre kan gi opplysninger om aldersfordeling i den gjenværende bestanden. Alder på felte dyr kan også belyse virkningene av ulike avskytnings-modeller.

Kjeveinnsamlinger kan også ha en del positive "bivirkninger". De kan f.eks. være en kontroll på at opplysningene som danner grunnlag for fellingsstatistikk er riktige. De kan videre være en kontroll på om den enkelte jeger har felt riktig type dyr. Dermed vil kjeveinnsamlinger også kunne ha en preventiv virkning.

Innsamlingsprosent de siste årene:

2000 81 % - 2001 76 % - 2002 77 % - 2003 78 % - 2004 77 % - 2005 78 % - 2006 76 % - 2007 79 % - 2008 72 %

Allerede i 1951 foretok veterinær Ola Bøe Tøndevoll innsamling av kjever i Snøhetta-området. I 1963-65 samlet Statens Viltundersøkelser (senere DN - Viltforskningen og NINA) inn godt og vel 1000 kjever fra området. Dette prosjektet, som ble utført av Eigil Reimers, førte bl.a. til metodikken for aldersbestemmelse ved tannsnitting. Snøhettareinens alders- og kjønnsammensetning ble belyst, samt at Reimers også foretok en sammenligning av kondisjonen hos rein i Snøhetta- og Ottadalsområdet. Dette siste dokumenterte den store kondisjonssvikten og vektreduksjonen som Snøhettareinen ble utsatt for under nedbeitingperioden i 1950-årene og første del av 1960-årene.

På grunn av denne store nedbeitingen er det av spesiell vitenskapelig interesse å følge utviklingen i Snøhettastammen. Denne interessen forsterkes av Snøhettareinens forhold til Knutshøstammen som i sin tid ble reetablert ved at en del dyr fra Snøhettaområdet i en

periode trakk over til Knutshømrådet om vinteren og forble der (Skogland 1987). Vinterbeitene i Knutshømrådet var svært gode, og ga de magre dyra fra Snøhettaområdet muligheter til å bygge opp en god kondisjon. Sammenligningen med Knutshømrådet er derfor viktig for å få en bedre forståelse av lavbeitenes regenereringsevne etter en periode med overbeiting. Dette forutsetter imidlertid at man klarer å holde bestandens størrelse på et relativt lavt og stabilt nivå.

Kjeveinnsamlinger er foretatt flere ganger bl.a. i 1981, 1991 og hvert år i perioden 1995-2008. Intensjonene ved forskningsmiljøet i NINA er at kjeveundersøkelser skal foretas hvert år framover i overskuelig framtid. Omfanget av innlevert kjevemateriale har bedret seg og har fra 1995 ligget på ca. 77 % av felte dyr.

Sammenligninger med tidligere kjeveinnsamlinger viser at både kjevelengde og slaktevekt hos simlene i Snøhettaområdet har økt merkbart siden reduksjonsnedskytningene ble gjennomført tidlig i 1960-årene og senere tidlig i 1980-årene.

Denne positive utviklingen i Snøhettaområdet kan nok i betydelig grad forklares med at vinterbeitene totalt sett begynner å bli restituert etter lengre tid med moderat bestandstetthet, og dermed bedre gjenvekstmuligheter for laven (Gaare 2005)

5.5 Fellingsresultater

Få villreinområder har hatt så store variasjoner i jaktuttak som Snøhettaområdet. Dette skyldes "Snøhettatragedien" med nedbeiting og påfølgende reduksjonsavskyting og utvandring. I 1961 viser jaktstatistikken at det ble felt 3.203 dyr i området. 11 år etterpå, i 1972, viser statistikken 39 felte dyr.

Jaktstatistikk viser følgende avskyting i Snøhettaområdet etter krigen:

1946-1976

År	Kvote	Antall felt	Fellingsprosent	År	Kvote	Antall felt	Fellingsprosent
1946		93		1962	3.851	3.122	81
1947		128		1963	3.911	2.966	76
1948		194		1964	3.595	2.423	67
1949		224		1965	1.593	1.028	65
1950		335		1966	1.598	1.057	66
1951		501		1967	1.614	838	52
1952	1.600	1.275	80	1968	580	299	52
1953	2.722	2.065	76	1969	435	212	49
1954	2.722	2.065	76	1970	313	136	44
1955	2.146	1.735	81	1971	146	75	51
1956	1.505	1.185	78	1972	48	39	81
1957	1.534	1.231	80	1973	91	46	51
1958	2.084	1.822	87	1975	595	402	68
1960	2.047	1.585	77	1976	628	369	59
1961	3.965	3.203	81				

For årene 1977-2008 er avskytingen fordelt på alders- og kjønnsgrupper:

År	Kvote	Antall felt						Fellings- prosent
		Totalt	Kalv	Simle 1 år	Bukk 1 år	Simle eldre	Bukk eldre	
1977	632	384	3	26	24	178	153	61
1978	626	340	4	15	37	112	172	54
1979	848	397	26	97	84	126	64	47
1980	1.261	801	31	77	102	491	100	64
1981	1.852	1.154	217	98	173	527	139	62
1982	2.260	1.365	244	117	205	606	194	60
1983	2.283	1.305	292	120	188	543	232	57
1984	1.014	457	68	37	62	210	80	45
1985	1.101	382	55	21	60	147	99	35
1986	1.000	322	42	26	43	130	81	32
1987	905	360	55	29	54	133	89	40
1988	906	395	73	29	60	182	51	44
1989	800	352						44 bukk fredet
1990	600	262	52	30	34	146	0	44 "-"
1991	736	351	55	21	48	162	65	48
1992	786	413	64	30	58	131	130	53
1993	766	383	53	14	65	143	108	50
1994	995	529	102	36	92	177	122	53
1995	995	517	91	26	54	214	132	52
1996	1.014	557	110	32	68	220	127	55
1997	1.025	519	74	15	56	211	163	51
1998	1.015	511	87	16	57	222	129	50
1999	1.040	574	114	25	52	230	153	55
2000	1.088	541	109	21	61	207	143	50
2001	1.038	521	106	26	55	207	127	50
2002	975	509	97	16	61	185	150	52
2003	350	187	38	4	31	61	53	53 (vest – fredning i øst)
2004	700	372	77	14	35	128	118	53
2005	1300	569	101	24	64	206	174	44
2006	980	551	116	16	37	204	178	56,22
2007	830	342	79	11	25	129	98	41,2 (vanskelige værforhold)
2008	830	393	83	21	24	144	121	47,4

Felling etter kjønn.

År 2008	Kvote	Felt	%	SK	BK	US	UB	VS	VB
Sum Snøhetta Øst	750	356	47,47	29	47	19	22	131	108
Sum Snøhetta Vest	80	37	46,25	2	5	2	2	13	13

5.6 Beitesituasjonen

Beitesituasjonen for Snøhettareinen er beskrevet under punkt 3.1, 3.2 og 5.4. Vinterbeitene i de østlige og sørlige områdene har begrenset utstrekning og utgjør minimumsfaktoren for bestandsstørrelsen. Det vil være forvaltningsmessig klokt å holde stammen på et størrelsesnivå som tillater en forbedring av vinterbeitene opp i mot det

maksimale.

Sommerbeitene i spesielt vestlige områder er allerede i dag i stand til å fø en betydelig større stamme.

Vinterbeitene på er nå så gode at en økning av vinterstammen kan tåles.

NINA og tidligere DN's forskningsavdeling har gjennom mange år fulgt beitesituasjonen i Snøhettaområdet (E. Gaare).

Eldar Gaare holdt på årsmøtet til Snøhetta Villreinområde i 2007 et innlegg om beiteundersøkelser fra høsten 2005: **Hvor mange rein kan området fø?**

For å kunne dokumentere bedringen av lavbeiter for perioden 1986 – 2005 viste Gaare fram tabell over fordeling på slitasjegrader

	Slitt lavmatte	Ubeitet lavmatte
1986	36 %	22 %
2005	25 %	45 %

Ut ifra disse undersøkelsene anslo Gaare en reinstamme i ballanse med fjellbeitene:

	Sommerbeite	Vinterbeite
Snøhetta totalt	13400	4200
Østområdet	8000	2400
Vestområdet	5400	1800

Eldar Gaare konkluderte med at nedre konfidensgrense på østområdet er 1600 vinterdyr og i vest 1100 vinterdyr, dvs. at usikkerheten er 33 % begge veier. Reinens behov for barmarksbeite (sommer/høst) er langt mindre enn produksjonen av slikt beite. Beitegrunnet for vinteren er det som er svakest, også i Snøhetta øst, derfor baseres anslagene for bæreevne på lavbeitene, rabbenes beitetilbud og reinens forbruk. At anslaget er økt noe fra 2005 til 2007 skyldes undersøkelser Hans Tømmervik og Eldar Gaare har fra Hardangervidda og Finnmarksvidda, der det tyder på at lavets tilvekst er større enn det som tidligere er lagt til grunn. De tror det henger sammen med økt nedbør begge steder – lavet har fått noe lengre perioder hvor det er fuktig nok for vekst. Slik økt nedbør har en også i Snøhettaområdet. Fokstua har de siste årene hatt ca. 470 mm. nedbør mot 400 mm. på -80 tallet.

Nærmere opplysninger om beiteundersøkelsene 2005 finnes på nettstedet www.nina.no.

Kommentar til Eldar Gaares beiteundersøkelse:

I følge prosjektkartet er et uforholdsmessig stort areal brukt som grunnlag for anslått reinstamme både sommer og vinter. Store deler av de inkluderte områdene i vest blir ikke brukt om sommeren (fjella helt ut til Eidsvåg og Vistdal/Mittet er tatt med), og bare områdene i sørøst blir brukt om vinteren. På østområdet benytter reinen en større andel av det undersøkte område.

5.7 Oppsummering og kommentarer til endringer i forrige driftsplanperiode

Med så mye opplysninger og kunnskap fra både tellinger, avskytningsresultater og livsgrunnlag som rettighetshavere og forskere kan tilegne seg, skulle en tro at det var en enkel sak å finne gunstigste fordeling på alder og kjønn samt stammestørrelse, og ut fra denne kunnskap sette i verk tiltak som gir størst mulig tilvekst i forhold til de naturgitte forhold. En

mengde variable faktorer som værforhold, endringer i beitesituasjonen, endringer i kondisjon, reproduksjonsevne og dødelighet, trekk ut fra eller inn i området, sykdom/ulykker, rovdyr/ulovlig jakt m.m., gjør slike beregninger vanskelige. I tillegg kommer feilkilder ved tellinger og feilopplysninger i forbindelse med avskytingsresultater.

Til tross for variable faktorer og feilkilder så er disse kunnskapene likevel grunnlaget vi må bruke i stammeforvaltningen. Nye resultater fra NINA`s forskningsprosjekter, forbedret metodikk ved tellinger, undersøkelser og beregningsmåter, samt økt kunnskap og innsikt hos lokale forvaltere, bør gjøre oss i stand til å drive en stadig bedre forvaltning. Den viktigste forutsetning er at reinen fortsatt får beholde sine leveområder.

Strukturen i vinterstammen er pr. 2008 i tilnærmet samsvar med målsettingen i driftsplanen 2004 - 2008 (se 5.3 Strukturteillinger og 6.1 Målsettinger).

Forskjellen i struktur for Snøhetta Øst (SØ) og Snøhetta Vest (SV) kan illustreres av tallene fra strukturteillingene **høsten** 2008. Teillingen i vest delvis mislykket pga små flokker dette året.

	Antall dyr opptalt		Simle 1 år +	Bukk 1-2 år	Bukk 3 år
	Kalv				
SØ	798	22,3	45,6	15,3	16,8
SV	139	28,0	43,2	14,4	14,4
Sum	937				

For å sammenligne og påvise forandring i struktur vises nedenfor strukturteillene fra 2003

	Antall dyr opptalt		Simle 1 år +	Bukk 1-2 år	Bukk 3 år
	Kalv				
SØ	785	23,9	43,6	16,4	16,1
SV	245	23,3	45,7	15,9	15,1
Sum	1030				

Strukturteillingen i 2003 gir et bedre grunnlag enn i 2008 på grunn av at prosentandelen opptalte dyr i forhold til resultatet fra totalteillingene samme år er større:

	Struktur- teilling	Total- teilling	
2008:	937 dyr av	2161	= 43 % av antall dyr i totalteilling
2003:	1030 dyr av	1366	= <u>75 %</u> av antall dyr i totalteilling

Tre momenter er det spesielt verdt å merke seg når de to årene sammenlignes:

1. Simleandelen er gått opp i østområdet, og ligger nå på ca. 45 % som var målsettingen i Driftsplan 2004-2008, mens det i vest ligger noe under.
2. Totalandelen bukker er relativt stabil. Samlet er andel bukk litt over ca. 30 % på øst, som var målsettingen, men noe under på vest. Dette kan tillegges delvis mislykket teilling i vest.
3. Kalveandelen er nær opp til målsettingen på ca. 25 %.

Totalt sett er strukturen i villreinstammen tilnærmet lik målsettingen i Driftsplanen 2004-2008.

Fellingsprosenten har i planperiodens 5 år vært 48,2 %. Noe under gjennomsnittet for

perioden 2004-2008 som var 51,2 %. Det har i planperioden vært store svingninger i fellingsprosenten. Fra 56,2 % i 2006 til 41,2 i 2007. I 2007 var det vanskelige jaktforhold med mye NV vind og snø.

I perioden 1988-1992 var fellingsgjennomsnittet 46,6 %.

Gode og utvidete samarbeidsavtaler som har ført til en høyere fellingsprosent i 1990 åra og fram til i dag.

Totaltelling er vanskelig å gjennomføre nøyaktig i Snøhettaområdet på grunn av topografien og størrelse og spredning på flokkene. Det er derfor realistisk å plusse på telleresultatet noe for å komme fram til sannsynlig vinterbestand. Forutsetningen for totaltelling er gode observasjonsforhold før flymannskap går til aksjon.

Dersom vi plusser på resultatet fra siste telling i 2008 (2161 dyr) med 10 % får vi 2377 vinterdyr. Dette var en god telling under gode forhold. Dette er tilnærmet likt antall vinterdyr i målsettingen i Driftsplanen 2004-2008: 2300 vinterdyr pluss/minus 10 %.

Kommentar til endringer i fordeling øst/vest og stammestørrelse

Siste gode totaltelling i siste planperiode ble gjennomført i **2008** og resulterte i 2161 dyr. Dvs et resultat tilnærmet målsettingen i Driftsplanen når 10 % tillegges.

Det er verdt å merke seg at 2008-tellingen i vest-området viste 420 dyr

- 80 dyr **under** målsettingen på 500 dyr.

Og 1741 i øst-området

- 59 dyr **under** målsettingen på 1800 dyr.

-

Følgende **tiltak** ble iverksatt i perioden 2004-2005-2006-2007-2008:

Det ble i vest etter rasulykken i Svarthø kun tillatt felt 80 bukk i 2006, mens det i 2007 og 2008 ble tillatt jakt på alle typer dyr (80) etter forhåndstill.

Kvoten ble satt opp i Øst i 2005 etter sterk økning i antall vinterdyr. Kvoten ble igjen satt ned i 2006 etter at totaltellingen viste at en var nær målsettingen med antall dyr.

Fellingkvoten:

	2004	2005	2006	2007	2008
Kvote Vest	300	400	80	80	80
Kvote Øst	400	900	900	750	750
Sum	700	1300	980	830	830

Hva har skjedd de siste 5 åra?

Fordelingen mellom vest- og øst-området:

Både Snøhetta Villreinutvalg, Snøhetta Villreinnemnd og NINA er enige om at større andeler dyr en tidligere har begynt å gjenoppta bruken av de gamle trekkveiene mellom øst- og vest-området på tross av at sivilisasjonslinjen ligger der.

Det er ikke lengre slik at det nesten bare er bukker som skifter område på sine vår- og høstvandring. Vi kan nå anta at også fostringsflokkene i større grad har gjenopptatt denne vandringen, og da mest sannsynlig i den mørkeste årstid under snøfall, vind og islagte vatn

og vassdrag. Passeringer som i ettertid er vanskelige/umulige å spore. En naturlig konsekvens av overgang fra øst til vest er at det også foregår en vandring tilbake igjen.

Før påske i 2007 ble det observert en flokk på ca 250 dyr ved Krøsen. Denne flokken trakk over til vestområdet etter påske. Likeså ble det observert en flokk på ca 80 dyr som trakk fra Nilshøa og over til Torbuhøa vinteren 2008. I tillegg ble det sett en del spor etter små bukkeflokker som trakk begge veier.

Svarthøtragedien:

I februar 2006 ble det ved Svarthøhogget på Lesja (vestområdet), funnet et stort antall døde dyr etter en rasulykke. Det ble anslått at ca 245 villrein omkom i denne tragedien.

Det har bare forekommet en tilsvarende ulykke i verdenssammenheng. Ulykken ga en unik mulighet til prøvetaking til forskningsformål. Bl.a. viste antall foster at hele 96,4 % av voksne simler var drektige. Tilsvarende tall for ungdyr var 64,7 %. Disse positive prosentandelene samsvarer godt med den høge kalveandelen under kalvetellinga i juni 2006: 51,3 % og 2008 med 59,1 %.

Konklusjon

I Driftsplanen 1998-2002 punkt 6.1, 3. ledd ”Stammestørrelsen”, framgår at både vinterbeitene og dyrenes kondisjon vil nå et høyere nivå selv med den vedtatte samlede stammestørrelse på 2300 dyr. Og at det er rom for en ytterligere oppbygging av vinterstammen med denne stammestørrelsen.

En naturlig målsetting for Driftsplan 2008 - 2013 bør være en gjenoppbygging av stammestørrelsen til **2700** dyr (2000 i øst og 700 i vest).

Det kan konkluderes med at villreinforvaltningen i planperioden har fungert godt, både når det gjelder stammesammensetningen og stammestørrelsen i henhold til Driftsplanen.

5.8 Snøhetta Villreinområde godkjent som ett vald oppdelt i jaktfelt

I 2002 vedtok et enstemmig årsmøte å søke Snøhetta Villreinnemnd om å organisere Snøhetta Villreinområde som ett vald oppdelt i jaktfelt.

Utvalget ble i skriv av 11. juli 2002 informert om at søknaden ble godkjent enstemmig av Nemnda i sak nr. 7/2002. Sitat:

”Med hjemmel i Forskrift om forvaltning av hjortevilt og bever § 11, godkjenner Snøhetta Villreinnemnd at rettighetshaverne i Snøhetta Villreinområde slår sammen de eksisterende valdene til ett vald. Dette gjelder alle valdene som pr. 01.06.02 er godkjent som villreinvald i Snøhetta Villreinområde.”

Følgende vedtektsendringer / vedtekstillegg ble foretatt i forbindelse med omorganiseringen:

4. e. Utarbeide forslag til avskyttingsavtale for årsmøtet. (endring)
- j. Fatte vedtak om og fordele antall fellingsløyver til de enkelte jaktfeltene,

- fordelt på kjønns- og aldersgrupper, jfr. avskytningsavtalen, punkt 4e. (tillegg)
- k. Foreslå utnytting av brøkdyr, og bruk av inntektene fra disse. (tillegg)
 - l. Fatte vedtak om nye overgangsavtaler/jaktavtaler før de årlige avskytningsavtalene utarbeides. (tillegg)
6. d. Vedta avskytningsavtale på grunnlag av Villreinutvalgets innstilling, jfr. 4e. Forslaget sendes Villreinnemnda innen 1. april. (endring)
- f. Fatte vedtak om utnytting av brøkdyr, og bruk av inntektene fra disse på bakgrunn av Villreinutvalgets innstilling, jfr. 4k. (tillegg)

Del 2 - DRIFTSPLAN

6. Driftsplan

6.1 Målsettinger

Området. Snøhetta Villreinområde skal bevares som et godt villreinterreng.

Omdisponering av areal skal fortrinnsvis unngås, men i de tilfeller det eventuelt skjer, skal det legges stor vekt på villreinens behov.

Hele området, både Øst- og Vestområdet, skal opprettholdes som en enhet. Forbindelsene (trekkvegene) mellom disse to områdene må sikres slik at de i framtida blir brukt i større omfang enn i dag.

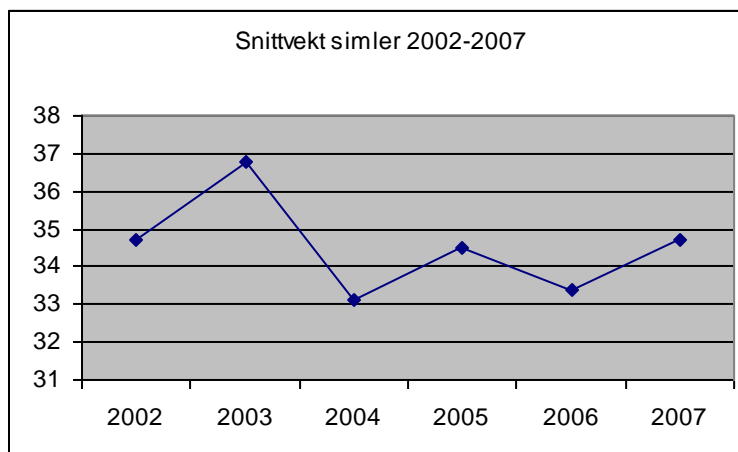
Villreinbestandens

kondisjon, blant annet dyrenes størrelse og vekt, bør økes. Dette både for å oppnå en mer livskraftig og motstandsdyktig bestand, og for å gjøre bestanden mer produktiv. Jfr 5.4. siste ledd. Gjennomsnittvekten av felte simler i Snøhetta øst for perioden 2002 – 2007 viser en relativt jevn tendens.

Snittvekten for 2002 og 2007 viser lik vekt 34,7 kg, mens i

2003 var vekten noe høyere med 36,8. Gjennomsnitt for hele perioden var 34,5 kg.

På grunn av rasulykken ved Svarthø i Snøhetta vest i 2006 finnes få nyere konkrete tall å forholde seg til.

Stammestørrelsen skal i planperioden 2009-2013 bygges opp til 2000 (1800) dyr pluss/minus 10 % i Østområdet og 700 (500) dyr pluss/minus 10 % i Vestområdet. Økningen kan gjøres som et resultat etter kartleggingen av beiteressursene i perioden 1986 til 2005, utført av NINA. Som et langsiktig mål, etter at vinterbeitene og dyrenes kondisjon har nådd et høyere nivå, kan stammen gradvis økes ytterligere.

Stammesammensetningen (strukturen) i vinterstammen bør være:

Ca. 30 % bukker 1 år og eldre, herav 17-18 % bukker 3 år og eldre -

Ca. 45 % simler 1 år og eldre -

Ca. 25 % kalver.

På lengre sikt, etter en bedring i beite og kondisjon med påfølgende øking i produksjonsevnen kan uttaket av kalv økes.

6.2 Stammeforvaltning

Målsettingen om å holde vinterbestanden innenfor 2500 – 3000 (2.200-2.500) vinterdyr, bygger på at vinterbeitene da vil kunne bygge seg videre opp. Dette krever en avskytningsspolitikk som hvert år høster nettoproduksjonen i bestanden.

Å forutsi utviklingen i bestanden flere år framover er vanskelig. De følgende betraktningene om produksjon og avskytningssopplegg vil derfor være rent teoretiske:

Jfr. 6.3. Med en **antatt produksjonsevne** på 45 kalv/100 simler 1 år +, vil en stamme på 2.700 dyr med struktur som nevnt i målsettingen, kunne gi en produksjon på 650 - 700 kalver (ved opptelling i juni/juli). Naturlig dødelighet er det vanskelig å ha noe eksakt tall for, men NINA benytter 3 %. Produksjonen bør kunne tilsi et årlig jaktuttak på 550-650 dyr. 550 dyr gir en avkastning på 20,4 % av vinterstammen, 650 dyr gir 24 %. Skogland fant for perioden 1976-1986 en gjennomsnittlig avkastning på 23,7 %. Med en forutsatt fellingsprosent på 50 %, vil reell kvote bli 1.300-1.350 dyr forutsatt 2.700 vinterdyr.

Jaktuttaket bør være en gjennomskyting av stammen. En fordeling av uttaket med ca. 25 % kalver, ca. 45 % simler 1 år +, ca. 17 % småbukker (1 og 2 år) og ca. 13 % eldre bukker, vil teoretisk kunne holde strukturen stabil.

Jaktuttaket er sett under ett for Snøhetta øst og vest.

Ser vi på resultatet fra 2008, som er nær et gjennomsnittlig år for fellingen i driftsplanperioden 2005 - 2008, var fellingsprosenten på kalvekort 29 %, på fridyr/kluftbukkkort 56 % og for simple/ungdyr-kort 57 %.

- Fellingen av kalv ga overvekt av hanndyr - 52 hanndyr og 31 hunndyr.
- Fellingen av ungdyr viser tilnærmet lik kjønnsfordeling - 24 hanndyr og 21 hunndyr.

Dersom en ser på årlige skjevfordelinger på kjønn i felling får en for siste driftsplanperiode:

2005: 289 hanndyr og 280 hunndyr =	9 flere hanndyr
2006: 276 hanndyr og 275 hunndyr =	1 flere hunndyr
2007: 161 hanndyr og 181 hunndyr =	20 flere hunndyr
2008: 197 hanndyr og 196 hunndyr =	1 flere hanndyr

Overvekt felte hunndyr i perioden 2005 - 2008: $11 : 4 = \underline{2,75}$ dyr i gjennomsnitt pr. år

Når vi ser på nåværende struktur i stammen, som er tilnærmet lik målsettingen, er det nærliggende å anta at å legge opp til samme uttak av hunndyr (og kalver) er en riktig veg å gå. Dette kan underbygges av at dødeligheten blant hanndyr antas å være prosentvis høyere enn hos hunndyr. Delvis på grunn av hanndyras brunstkamper, som kan føre til alvorlige skader, og kortere gjennomsnittlig levealder.

Som nevnt over: Strukturen er tilnærmet lik målsettingen i driftsplanen.

Det vil igjen si at de siste åras fordeling på kjønn og alder har vært god og at vi dermed kan bruke denne fordelingen som en utgangspunkt i strukturforvaltningen med små justeringer år for år ettersom hvilke målsettinger vi setter oss for Snøhetta Øst- og Snøhetta Vest-stammen.

Gjennomsnittlig fordeling i uttak kjønn/alder i 2006-2007-2008:
Gjennomsnitt strukturtelling for samme år i parentes.

	<u>Snøhetta Øst</u>	<u>Snøhetta Vest</u>
Fridyr (VB+21/2 år)	30,3 % (25,4 %)	35,1% (26,0 %)
Simle/ungdyr	48,3 % (51,0 %)	45,9 % (48,8 %)
Kalv	21,4 % (23,7 %)	19,0 % (25,2 %)

Målsettingen for Snøhetta Øst har de siste åra vært å øke simleandelen for å få en vekst i antall dyr. Målsettingen for østområdet er kommet tilnærmet i mål. Dvs 1741 dyr opptalt i 2008 med målsetting om 1800 dyr pluss/minus 10 %.

Målsettingen for Snøhetta Vest har de siste åra vært å øke simleandelen for å øke antall dyr etter Svarthøtragedien. Totaltellingen i 2008 viste at vi i Vest er noe under forventet målsetting. (Se tekst under.), men allikevel på riktig vei etter rasulykken. Jfr 6.3

Vestområdet. Totaltelling i 2008, som ble foretatt under veldig gode forhold, viste en vinterstamme på 420 dyr. Dette er i underkant av målsettingen i Driftsplanen. Fra å ha vært et område med nesten bare bukker har en stamme av stedegne simler bygd seg opp de siste 15 åra.

Stammen i Snøhetta har de siste år foretatt enkeltkryssninger av de gamle trekkvegene mellom øst- og vestområdet. Dette er et moment som det i fremtiden må tas hensyn til ved tildeling av kvote og fordeling kjønn/alder dersom trekkene mellom områdene tiltar i omfang. I ytterste konsekvens kan det bli aktuelt å forvalte Snøhettareinen som en stamme. Merkeforsøket som starter primo 2009 vil vise en eventuell bruk av gamle trekkveier.

6.3 Bestandsplan

Driftsplan for Snøhetta; bestandsregnskap

Utarbeidet av Roy Andersen NINA.

Vedlagt er et forslag til bestandsregnskap for Snøhetta basert på følgende forutsetningen:

Bestandsmål i Snøhetta Øst: ± 2000 dyr

Bestandsmål i Snøhetta Vest: ± 700 dyr

Modellen brukt til å forutsi bestandsutviklingen er basert på følgende forutsetninger:

Telling: ved gode minimumstillinger justeres antall dyr i modellen

Beregning (3%): antall gjenværende dyr i bestanden før kalving basert på antall dyr beregnet på bakgrunn av fjorårets kalvetelling, strukturtelling og fellingsresultat. Naturlig antatt å være 3% i denne modellen.

Kalveandel: årets produksjon basert på kalveandelen (antall kalv pr 100 simle/ungdyr) funnet i fostringsflokkene under kalvetellingen.

Felling: årets fellingsresultat

Andel simle + ungdyr: andel simle og ungdyr i bestanden som gjenspeiler de dyrene funnet i fostringsflokkene under kalvetellingen. Tallet baseres på strukturtellingsresultatene inkluderer simleandelen pluss $\frac{3}{4}$ av kalveandelen funnet. $\frac{3}{4}$ av kalveandelen er basert på antagelsen om 50/50 kjønnsfordeling blant kalvene og halvparten av bukkekalvene følger fostringsflokkene mens den siste halvdel følger bukkflokkene.

Merknad: Ingen modell er nøyaktig og denne viser bare prinsippet som brukes ved beregninger av utviklingen i bestanden. Denne justeres årlig og gir kun en pekepinn i forhold til hvordan en forventer at bestandsutviklingen kommer til å være.

Snøhetta Øst	Telling	Beregning (3%)	Kalveandel	Felling	Andel simle + ungdyr
2003	658	658	0,5	0	0,6
2004	1373	1373	0,521	215	0,616
2005	1769	1769	0,425	392	0,63
2006	1849	1849	0,396	512	0,59
2007		1743	0,41	320	0,594
2008	1741	1741	0,496	356	0,62
2009		1846	0,45	400	0,6
2010		1905	0,45	400	0,6
2011		1963	0,45	430	0,6
2012		2004	0,45	480	0,6
2013		2004	0,45	480	0,6
2014		2006	0,45	480	0,6
2015		2007	0,45	480	0,6

Snøhetta Vest	Telling	Beregning (3%)	Kalveandel	Felling	Andel simle + ungdyr
2003	708	708	0,43	190	0,6
2004	562	562	0,518	157	0,635
2005	665	665	0,369	440	0,4
2006	203	361	0,52	39	0,42
2007	350	386	0,46	22	0,45
2008	420	420	0,59	37	0,5
2009		482	0,45	75	0,55
2010		501	0,45	75	0,6
2011		535	0,45	75	0,6
2012		588	0,45	75	0,6
2013		654	0,45	100	0,6
2014		711	0,45	150	0,6
2015		732	0,45	150	0,6

* For Snøhetta vest er det stor usikkerhet knyttet til bestandssammensetningen etter skredet. For perioden 2005 til 2008 er denne tatt på skjønn da strukturtellingstallene har vært usikre for denne perioden. I løpet av perioden antar vi at kjønnsforholdet har gradvis justert seg mot det som er ”normal” sammensetning.

6.4 Arealforvaltning i Dovrefjell og Sunndalsfjella Nasjonalpark

Få villreinområder har vært utsatt for så mange og omfattende inngrep av ulike slag som Snøhettaområdet. Det kan nevnes jernbane, veger, flere kraftutbygginger, skytefeltet og militære øvelser utenom skytefeltet, hytteområder, økt aktivitet ved turisthytter, turløyper/turstier, snøscooterkjøring m.m. Deler av området ble også sterkt utsatt for radioaktivt nedfall etter Tsjernobylulykken i 1986. I tillegg til alt dette hadde vi som nevnt flere ganger den fullstendig feilslåtte forvaltningen på 1950-tallet som raserte vinterbeitene.

Som nevnt i forordet, var det en gang tenkt at driftsplanen også skulle inneholde en arealdel med en gjensidig bindende avtale om vern av villreinsens leveområder, godkjent og underskrevet av alle rettighetshavere. Rettighetshaverne ville dermed i fellesskap, og på villreinsens vegne, legge premissene for hvor det kunne gis anledning til omdisponering av

areal og hva slags formål omdisponeringen skulle omfatte.

Sterke statlige organer som Forsvaret, NVE og Norsk Spesialavfallslager har alle presentert planer som kan medføre uheldige konsekvenser for Snøhetta Villreinområde. I tillegg er det andre mer lokale planer i form av reiselivssatsing, nye hytteområder, nye og større turistforeningshytter m.m. som heller ikke vil være gunstige med tanke på bevaring av leveområdet for villreinen.

Opprettelsen av **Dovre fjell og Sunndalsfjella Nasjonalpark** gjør at det foreligger økte muligheter for gjennomføringen av en helhetlig arealplanlegging. Med håp om at myndighetene er seg sitt ansvar bevisst, vil resultatet av den helhetlige planleggingen etter hvert gi grunnlag for en god arealforvaltning. Sammen med en god drift av villreinstammen, vil dette føre til en villreinforvaltning til beste for reinen selv, for rettighetshaverne, bygdene omkring og for Norge som et land med spesielt ansvar for villrein.

7. Tiltak i planperioden

Samarbeid med NINA. NINA har et sterkt engasjement i Dovrefjell og Snøhetta-Området bl.a. gjennom "Overvåkningsprogrammet for hjorteviltbestander", "Høg-fjellsøkologiprojektet" og "Snøhettaprojektet". Gjennom disse prosjektene vil opplysninger om bestanden fra tellinger, kjeveundersøkelser og bestandsberegninger være tilgjengelig for den lokale forvaltning av området. Et viktig poeng i denne sammenheng må være at det er et nært samarbeide mellom NINA og den lokale forvaltning ved gjennomføring av f.eks. tellinger. Snøhetta Villreinutvalg bør stille mannskap til disposisjon når feltoppdrag skal utføres, for det første for at utvalget hele tiden skal vært ajour med forvaltningsgrunnlaget, dernest for å ha personer med erfaring fra den slags arbeid dersom NINA's engasjement skulle bli redusert.

Merkforsøk. Vinteren 2009 vil det bli igangsatt FoU prosjekt med GPS-merking av 15 simler for bla å følge beitetrekk. Det er planlagt å merke 10 simler på østområdet og 5 på vestområdet. DN er oppdragsgiver og finansieringskilde samt sørge for oppstart og gjennomføring. Oppdraget er fra MD. NINA organiserer og gjennomfører oppdraget

Totaltelling har for det meste vært Villreinutvalgets ansvar. Denne type tellinger bør fortsette om målsettingen med vinterbestanden skal kunne oppnås. Dersom det mislykkes med telling et år, skal det forsøkes utført året etter. Totaltelling bør gjennomføres minst annet hvert år. Mange faktorer som skal stemme samtidig gjør at telling ikke kan gjennomføres år om annet. I den aktuelle tidsperiode (februar og mars) må værforholda i hele området være gunstige etter nylig falt snø.

Kjeveinnsamlinger vil også i denne driftsplanperioden foregå i regi av NINA. Tilbakemelding om resultater legges ut på NINA's hjemmeside.

Registreringen av beiteressursene har pågått siden begynnelsen av 1960-årene, og har vært utført av forskere fra NINA. Forandringer i beitetilgangen er svært viktig informasjon for forvaltningen. Gaares rapport fra 2005 er omtalt i **jfr. 5.6**. SNO i samarbeid med lokale fjellstyrer, vil framover foreta feltmessige beiteundersøkelser

Jakttiden kan bestemmes av den enkelte rettighetshaver innenfor den jakttidsrammen som DN har fastsatt for hele landet (20.08-30.09).

Analyse av jaktuttaket skal foretas, med fellingstillatelsene som grunnlag, for å se hvilken type dyr som blir felt på de enkelte korttyper. Dermed vil vi få et bedre grunnlag for å oppnå ønsket struktur. **Jfr. 5.5**

I tillegg til ovenfor nevnte tiltak vil Snøhetta Villreinutvalg fortsatt arbeide aktivt med tilrettelegging av oppsynssamarbeide og medvirke til videre samarbeide mellom rettighetshaverne.

Arbeidet for å opprettholde et godt samband er også en viktig oppgave i driftsplanperioden 2009-2013.

Del 3 - AREAL OG VEDTEKTER

8. Eiendomsstruktur - Tellende areal - Rettighetshavere

8.1 Kommunal- og fylkeskommunal oversikt

Arealfordelingen i da er følgende:

Møre og Romsdal	Sunnadal	897.118	
	Neset	430.900	
	Rauma	<u>190.695</u>	
		<u>1.518.713</u>	utgjør 45,7 %
Oppland	Lesja	1.017.700	
	Dovre	<u>220.521</u>	
		<u>1.238.221</u>	utgjør 37,3 %
Sør-Trøndelag	Oppdal	<u>558.100</u>	utgjør 17,0 %

8.2 Eiendomstyper

Snøhettaområdet har en mangfoldig eiendomsstruktur.
Eiendommene kan deles i fem ulike typer med følgende arealfordeling:

Eiendomstyper	Areal i da	%
Statsallmenninger	1.691.175	51,0
Statens utmålinger	132.738	4,0
Bygdeallmenninger	410.878	12,5
Sameier/heimraster/grunneierlag	565.275	17,0
Øvrige privatområder	<u>514.968</u>	<u>15,5</u>
	<u>3.315.034</u>	100,0

8.3 Oversikt over tellende areal i dekar pr. 4. juni 2003 og rettighetshavere

Nr. og navn	Kommune	Øst	Vest	Totalt
STATSALLMENNINGER				
Snø 28 Lesja Fjellstyre	Lesja	540.200	304.100	844.300
Snø 17 Sunndal Fjellstyre	Sunndal	321.325	79.025	400.350
Snø 22 Nesset Fjellstyre	Nesset	13.500	200.400	213.900
Snø 31 Dovre Fjellstyre	Dovre	157.005		157.005
Snø 24 Grytten Fjellstyre	Rauma		36.170	36.170
Snø 26 Hen Fjellstyre	Rauma		39.450	39.450
		<u>1.032.030</u>	<u>659.145</u>	<u>1.691.175</u>
STATENS UTMÅLINGER				
Snø 1,2	Oppdal	110.400		110.400
Snø 33 Hjerkin utmåling	Dovre	22.338		22.338
		<u>132.738</u>		<u>132.738</u>
BYGDEALLMENNINGER				
Snø 5 Oppdal bygdealm.	Oppdal	369.700		369.700
Snø 32 Joramo bygdealm.	Dovre	41.178		41.178
		<u>410.878</u>		<u>410.878</u>
SAMEIER / GRUNNEIERLAG / HEIMRASER / JAKT OG FISKELAG				
Snø 6 Dindal Sameie	Oppdal	52.000		52.000
Snø 37 Lønset grunneierlag	Oppdal	11.500		11.500
Snø 21 Vike og Hoem heimr.	Nesset		50.100	50.100
Snø 23 Eikesdal sameie	Nesset		166.900	166.900
Snø 25 Grøvdal jakt og f.lag	Rauma		29.900	29.900
Snø 27 Øverdalen j. og f.lag	Rauma		47.575	47.575
Medalen grunneierlag	Rauma		37.600	37.600
Snø 29 Lesjaskog viltlag	Lesja		121.300	121.300
Snø 30 Lesja grunneierlag	Lesja		48.400	48.400
Melbø og Unhjem	Rauma		5.500	
Øverås og Nerås	Nesset		18.500	
		<u>63.500</u>	<u>525.775</u>	<u>565.275</u>
ØVRIGE PRIVATOMRÅDER				
Snø 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 16a, 16b, 18 ø/v, 19a, 19b	Sunndal	408.973	87.795	496.768
Snø 3, 7	Oppdal	14.500		14.500
Snø 35	Lesja	3.700		3.700
		<u>427.173</u>	<u>87.795</u>	<u>514.968</u>
Sum areal for ØSTOMRÅDET		2.066.619		
Sum areal for VESTOMRÅDET			1.272.715	
Sum areal for SNØHETTAOMRÅDET				3.339.334

9. Vedtekter for Snøhetta Villreinområde

1. **Snøhetta Villreinområde** er en sammenslutning av rettighetshavere som disponerer villreinarealer innen kommunene Sunndal, Nesset, Rauma, Oppdal, Dovre og Lesja.
2. **Formålet** med sammenslutningen er å bevare villreinens leveområder og å skape grunnlag for enhetlig forvaltning av en sunn og levedyktig villreinbestand.
3. **Villreinutvalg.** Blant og av rettighetshaverne velges et villreinutvalg på 6 personer; 1 representant fra hver av kommunene.

Der to eller flere rettighetshavere velger medlem sammen, bør det foreligge en avtale om rullering av medlemsfunksjonen. Funksjonstida for medlemmene er tre år, men det er anledning til gjenvalg.

Leder, nestleder og revisor velges av årsmøtet for et år av gangen.

Villreinutvalget ansetter sekretær/kasserer med 3 måneders gjensidig oppsigelsestid.

4. Villreinutvalgets oppgaver.

- a. Arbeide med skjøtsel av villreinstammen i Snøhetta Villreinområde, herunder også arbeide for at reinens leveområder blir minst mulig påvirket av menneskelig aktivitet og tekniske inngrep.
- b. Ta seg av oppgaver som tar sikte på å fremme en målrettet drift av villreinstammen innen området. Utarbeiding av driftsplaner og gjennomføring av bestandsregistreringer, beitegranskinger og kondisjonsundersøkelser.
- c. Fungere som kontaktorgan mellom rettighetshavere, myndigheter og jegere.
- d. Legge fram årsmelding, revidert regnskap og forslag til budsjett for årsmøte.
- e. Utarbeide forslag til avskytningsavtale for årsmøtet.
- f. Utarbeide forslag til jakttider, samt medvirke aktivt til opprettelse av jaktavtaler mellom rettighetshaverne.
- g. Fastsette regler for jaktutøvelsen.
- h. Organisere felles jaktoppsyn.
- i. Representere villreinområdet eksternt og internt.
- j. Fatte vedtak om og fordele antall fellingsløyver til de enkelte jaktfeltene, fordelt på kjønns- og aldersgrupper, jfr. avskytningsavtalen, punk 4 e.
- k. Foreslå utnytting av brøkdyr, og bruk av inntektene fra disse.
 - l. Fatte vedtak om nye overgangsavtaler/jaktavtaler før de årlige avskytningsavtalene utarbeides.

5. **Årsmøtet** holdes innen 10. april. Innkalling vedlagt sakliste, årsmelding, regnskap, budsjett og sakspapirer sendes rettighetshavere, utvalgsmedlemmer og Villreinnemnda seinest 3 uker før årsmøtet.

Årsmøte kunngjøres senest 1. februar.

Årsmøtet ledes av leder Villreinutvalget.

Sekretæren i utvalget fører protokoll som underskrives av 2 valgte årsmøteutsendinger.

6. Årsmøtets oppgaver.

- a. Behandle årsmelding og revidert regnskap.
- b. Foreta valg av leder, nestleder og revisor.
- c. Vedta budsjett, herunder fastsette kontingent til finansiering av Villreinutvalgets virksomhet.
- d. Vedta avskyttingsavtale på grunnlag av Villreinutvalgets innstilling, jfr. 4 e. Forslaget sendes Villreinnemnda innen 1. april.
- e. Fastsette jakttid, jfr. 4 f.
- g. Behandle innkomne årsmøtesaker. Kun saker som er oppført på saklista kan realitetsbehandles på årsmøte. Det kan imidlertid gjøres unntak for hastesaker når samtlige årsmøteutsendinger er enige om det.
- f. Fatte vedtak om utnytting av brøkdyr, og bruk av inntektene fra disse på bakgrunn av Villreinutvalgets innstilling, jfr. 4 k.

7. Avstemming i årsmøtesaker.

Stemmetallet regnes ut på grunnlag av tellende areal slik at en stemme representerer minimum x km².

Alle saker som er nevnt under punkt 5, og som ikke gjelder vedtektsendring eller forslag om oppløsning, avgjøres ved simpelt flertall.

Det er anledning til å stemme ved fullmakt.

Lovlig fattet årsmøtevedtak er bindende for alle rettighetshavere.

Stemmene fordeles slik:

Oppdal	558.100 da	6 stemmer
Sunnal	897.118 da	9 stemmer
Neset	430.900 da	5 stemmer
Rauma	190.695 da	2 stemmer
Dovre	220.521 da	3 stemmer
Lesja	1.017.700 da	10 stemmer
Sum	<u>3.315.034 da</u>	<u>35 stemmer</u>

8. Vedtektsendring og oppløsning.

Ved vedtektsendring kreves 2/3 flertall av de tilstedeværende stemmeandelene på årsmøtet.

Ved oppløsning kreves 3/4 flertall av de totale stemmeandelene innen området.

En oppløsning er avhengig av at den vedtas på årsmøte det ene året, og at den stadfestes med simpelt flertall av årsmøtet det påfølgende år.

9. Ekstraordinært årsmøte kan berammes når rettighetshavere som representerer minst 1/3 av områdets stemmetall forlanger det.

10. Utmeldelse, som må skje med minst 3 måneders skriftlig varsel, kan først gjøres gjeldende fra påfølgende 1. januar.

Vedtatt på årsmøte på Bjorli 27.03.96.

Endelig vedtatt på årsmøte på Sunndalsøra 20.03.97.

Vedtektsendring på årsmøte på Dombås 30.03.98.

Vedtektsendringer vedr. godkjenning av Snøhetta Villreinområde som ett vald oppdelt i jaktfelt 11. juli 2002.